

3:4-9 Solomon's dream request (continued)

1. Rashi to Melachim I 3:9

מתוך שהם רבים יש להם עסקים רבים ובאים לדין ואין לי מתון לעיין בדינם.

Because they are many, they have many affairs and they come for judgment and I lack the time to examine their cases.

2. Midrash, Sifri Devarim 9

כך אמר להם: איני כשאר כל הדיינים. מלך בשר ודם יושב על בימה שלו דן להריגה לחניקה לשריפה ולסקילה ואין בכך כלום, ואם חייב ליטול סלע נוטל שנים, שנים נוטל שלשה, דינר נוטל מנה. איני כן, אלא אם חייבתי ממון, נפשות אני נתבע!

He said to them: I am not like all other judges. A flesh and blood king sits on his platform and judges for execution, for strangling or burning or stoning, and there are no consequences [for the king]. If he should take one *se/a* he takes two, two he takes three, a *dinar* he takes a *maneh*. I am not so; if I am liable for money, my life is demanded of me!

3. Abarbanel to Melachim I 3:7-9

האחד בבחינת אבי שהמלכת אותי תחתיו, והוא היה חכם חרשים ונבון לחש, ובערכו יבזוני בני אדם ולא יחשבוני לכלום. השני בבחינת עצמי שאני נער קטן לא אדע צא ובוא... והמניעה השלישית בבחינת ישראל שהוא עם חכם ונבון... ואפשר לפרש ששאל שלמה במאמר הזה שני דברים, האחד לענין המשפט והנהגת העם, וזהו לב שומע לשפוט את עמך, והשני להשלמת עצמו במדות והנהגתו בדברים המדיניים, ועליו אמר להבין בין טוב לרע...

First, regarding my father, in whose place You made me king, he was a wise craftsman and expert in incantations (see Yeshayah 3:3), and people will mock me in comparison with him, not considering me to be worth anything. Second, regarding myself, I am a youth, I do not know to go and to come... And the third obstacle is regarding Israel, a wise and understanding nation...

One could explain that Solomon requested two things in this statement. First regarding justice and leading the nation, "a listening heart to judge Your nation." Second, perfecting himself in character and management of political issues, for which he said, "to understand between good and bad"...

3:10-14 Hashem's response to Solomon

4. Midrash, Sifri Devarim 162

רבי חנניה בן גמליאל אומר הרי הוא אומר "גם אשר לא שאלת נתתי לך גם עושר גם כבוד" - על מה שלא התניתי בתורה ליתן נתתי לך, על מה שהתניתי ליתן איני נותן לך אלא אם כן עשית...

Rabbi Chananiah ben Gamliel said: It says, "Also, that which you did not ask I have given you, also wealth, also honour" – Regarding that for which I did not set a condition the Torah for giving it, I have given it to you. Regarding that for which I set a condition to give it, I will not give it to you unless you also do [what was stipulated]...

5. Radak to Melachim I 3:13

איש במלכים - כל שכן בשאר בני אדם, שלא היה איש כמוך בעושר ובכבוד...

"Among kings" – Certainly among other people, there has not been one like you in wealth and honour...

Understanding this story

6. Precedents

- Those who ask
  - Bereishit 15:3
  - Divrei haYamim I 4:10
  - Shoftim 6:17
  - Melachim II 20:8 (and Yeshayah 38)
- Those who are offered
  - Yeshayah 7:11
  - Melachim II 4:13
  - Tehillim 2:8, 81:8

7. Rav Amnon Bazak, ראשית ממלכת שלמה (1) פרק ג' (1)

מהמשך הדברים נראה שהצעה זו היא בבחינת ניסיון, האם ידע שלמה לבקש את הבקשה הנכונה, ויזכה לקבל במאור פנים את בקשתו, ואף יותר ממה שביקש.

From the continuation it appears that this proposal was a test of whether Solomon would know to make the right request, and merit to receive his request, and more than he requested, with favour.

8. Love Shemuel II 12:24-25

9. Utopia Divrei haYamim I 22:9-10, Melachim I 5:14, Melachim I 5:21-26

10. Midrash, Shir haShirim Rabbah 1:9

ר' סימון בשם ר' שמעון בן חלפתא: לבליוטוס שהיה גדל בביתו של מלך, א"ל המלך שאל מה אתן לך, אמר הבליוטוס אם שואל אני כסף וזהב הוא נותן לי אבנים טובות ומרגליות הוא נותן לי, אמר הריני שואל בתו של מלך והכל בכלל.

Rabbi Simon cited Rabbi Shimon ben Chalafta: [This may be compared] to an advisor who grew up in the king's palace. The king said to him, "Ask for that which I will give you." The advisor said, "If I ask for silver and gold, he will give me. Precious stones and gems, he will give me." He said, "I will ask for the king's daughter, which includes everything."

11. Malbim to Melachim I 3:10

אמנם שלמה ע"ה מרוב חשקו אל החכמה לא עלה בלבו מאומה מיתר החמודות הרצופות עמה, שהגם שידע שימצא עמה גם טובות זמניות לא פעלו אלה בלבו שום התפעלות, כי רק את החכמה בקש ורק בעבור החכמה בעצמה, אפילו יצויר בלבו שימשך לו ממנה עוני וקוצר ימים, כמ"ש בבקשתו "ונתת לעבדך לב מבין לשמוע משפט", ובאר שאינו מבקש זה בעבור טובות זמניות, רק אל התכלית להבין בין טוב לרע, ורק מסבה כי מי יוכל לשפוט את עמך הכבד הזה.

In truth, Solomon - out of his great desire for wisdom – it never entered his heart at all [to pursue] the other desirables which would come with it. Although he knew that temporary benefits would be found with it, these did not affect his heart at all. He only sought wisdom, and only for the sake of wisdom itself, even if he would have imagined that pain and an abbreviated life would come from it. As he asked, "And give Your servant a heart to understand, to hear justice." He explained that he did not seek this for the sake of temporary benefits, only for the goal of understanding between good and bad, and only in order to judge "Your heavy nation."

12. Abarbanel to Melachim I 2-3, Question 5

ויקשה זה מאד מפאת החכמים ומפאת הנביאים. אם מהחכמים, לפי שהוא דבר זר מאד ויוצא מההקש המושכל שלא ימצא בעת מהעתים חכם כשלמה... אי אפשר שיוסר האפשרות הטבעי מכללות המין ושימנע בדור מהדורות שיחכם אדם יותר משלמה, כי הנה ד' ית' לא ימנע טוב מבעליו, וכבר נתפרסמה חכמת אריסטו ורבו ספריו בכל החכמות מכל בני קדם.

ואם מהנביאים, לפי שאחרי היות החכמה תנאי עצמי והכרחי בנבואה ונקנת עמה, כמו שאמרו חז"ל במסכת נדרים (לח.), מחוייב הוא שהשפע אשר ישם הנביא גדול בנבואה ישימהו גם כן גדול בחכמה, ואם נאמר שהיה שלמה גדול בחכמה מכל הנביאים, יתחייב שיהיה ג"כ גדול בנבואה מכלם, כיון שהחכמה נמשכת אחרי הנבואה...

This is very difficult, in terms of the scholars and in terms of the prophets. In terms of the scholars, for it is very strange and illogical that there should never be one as wise as Solomon... It is not possible that the natural capacity should be removed from the species, and that it should be made impossible in some generation for someone to become wiser than Solomon. Gd will not withhold good from its rightful owner. Aristotle's wisdom and his many books on all of the wisdoms of the early people are well-known!

And in terms of the prophets, for since wisdom is an inherent condition and prerequisite for prophecy and it is acquired with it, as Nedarim 38a says, it is mandatory that the influence which makes a prophet great in prophecy should also make him great in wisdom! And if we would say that Solomon was greater in wisdom than any of the prophets, that would mean that he was also greater in prophecy than any of them, since wisdom is drawn after prophecy...

13. Radak to Melachim I 3:12

אפי' משה רבינו בחכמת הטבע לא היה כמוהו אבל בחכמת האלקות היה חכם יותר ממנו. או פירושו לא היה לפניו במלכים. Even Moshe Rabbeinu, in natural sciences, was not his equal. But in wisdom of the Divine he was wiser. Or, it means before him among the kings.

14. Ralbag to Melachim I 3:12

אחשוב כי רמז על זה שחכמתו תהיה גדול מחכמת דוד ומחכמת המלך הבא אחריו. או שחכמתו תהיה גדולה מחכמת כל בני הדור שהיו לפניו ומכל הבאים אחריו...

I think this hinted that his wisdom would be greater than the wisdom of David and the wisdom of the king who followed him. Or, that his wisdom would be greater than the wisdom of the entire generation preceding him and from all who followed him [in the immediate generation]...

15. Abarbanel to Melachim I 3:12

השער הראשון אין ספק שאופן השגת שלמה ודרך ידיעתו נבדל מאופן השגת חכמי המחקר ודרך ידיעתם, בשהשגתם היא בטבע כפי העיון והקיררה האנושית, והשגת שלמה היתה ע"ד הפלא כיד אלקיו הטובה עליו...

והנה הדרך הראשון הוא דרך המחקר האנושי, כי בעבור היות שכל האדם מחובר לגופו והיותו שלמות לגשם טבעי כליי, היה אופן הגעת המושכלות אליו בדרך החושים והדמיון... התבאר מכל זה שבזה הדרך הראשון מהגעת הידיעה בדברים המדעיים שהוא כפי העיון השכלי והחקירה האנושית מדרך החוש ומהמאוחר אל הקודם, תקרנה חמשת החסרונות אשר זכרתי שהם העמל והאיחור והשפלות והקצור והשגיה:

ואמנם הדרך השני אשר הוא מהסיבה אל המסובב ומהקודם אל המאוחר, הוא דרך השכלת השכלים הנבדלים רואי פני המלך, כי הם להיותם שכל פשוט נבדל מחמר ומפאת השפעה נשפעה אליהם מאת ד' יתברך, ישיגו הדברים כפי אופן מציאותם... ולהיות השגת הנביאים מושפעת מהקל ית' ובאמצעות המלאכים, היתה הגעת ידיעתם בדרך הזה השני לא בדרך הראשון, כי טבע המקור ראוי שיהיה נמצא במה שיחצב ממנו, ולכן לא יקרה מהחסרונות מה שיקרה למתחכמים בדרך הראשון, כי בהשגתם הנבואית לא ימצא העמל והטורח ולא אורך הזמן בלמידה והעיון ולא שפלות הדברים המושגים ולא קצור וטעות בהשגתם, לפי שדרך השגתם אינו ממטה למעלה כדרך העיון האנושי, אבל בהפך מלמעלה למטה ומהעליונים אל התחתונים והשפלים ומהסבות אל המסובבים...

ומזה הדרך השני היתה חכמת שלמה, כי כאשר שאל מאת האלקים לב שומע, ר"ל שכל מוכן להבין אמרי בינה ולהשיג האמת מתוך עיונו והקירתו בדרך הראשון, השיבו ית' "יען אשר שאלת את הדבר הזה" והוא הבן לשמוע משפט, ר"ל חן ושכל טוב להבין עניני המשפט, "הנה עשיתי כדברך" לתת לך לב שומע ושכל מוכן להבין דבר המשפט, ונוסף על זה "הנה נתתי לך לב חכם ונבון אשר כמוך לא היה לפניך", ר"ל שכל נקנה וחכם מקיף בכל המושכלות, לא מפאת חקירתו כי אם במתנה מיד האלקי ובחסד עליון. ולהיות קנין חכמתו בזה הדרך השני על דרך הפליאה באמצעות השפעה האלקי שחל עליו פתאום, אמר אשר כמוך לא היה לפניך ואחריו לא יקום כמוך, לפי שכל החכמים שהיו לפניו ולאחריו נתחכמו בדרך הראשון מהעיון והחקירה, ולא נמלטו מהחסרונות החמשה אשר יקרו בהשגה האנושית...

השער השני הנה כמו שנבדלה חכמת שלמה מחכמת חכמי המחקר מפאת אופן השגתו ודרך ידיעתו, ככה נבדלה מפאת הדברים הידועים אליו והמושגים אצלו אשר לא הגיעו אליהם כל חכמי העיון אשר היו לפניו ולאחריו... השער השלישי וראוי שאשתדל עתה בהתרת הספק אשר יקרה מפאת הנביאים במעלת חכמת שלמה, ואומר ראשונה שיסוד הספק הזה, רוצה לומר מציאות החכמה בנביאים הוא ממה שאמרו במסכת נדרים (פ"ד ל"ח ע"א) "א"ר יוחנן אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על חכם גבור ועשיר וענו, וכלם ממשה וכו'". ... והרב המורה (פ' ל"ב ח"ב) כתב שהחכמה העיונית המחקרית היא מכלל ההכנות ההכרחיות בנבואה שאי אפשר שתמצא בלתם, והוכיח דעתו מזה המאמר... כתב הר"ן שהשלמות האלו שזכרו חז"ל אינם תנאים בנבואה ומביאים אליה לשימצאו עמה תמיד וכפי מדרגתה, אבל הם דברים צריכים לנביא השלוח אל העם כדי שיועיל בשליחותו...

הראשון הוא שהחכמה אינה הכנה הכרחית מביאה אל הנבואה כמו שזכרתי, ולא דבר עצמי נמשך אחריה באופן שיתחייב שתהיה מדרגת החכמה כפי מדרגת הנבואה ושהנביא היותר רוחני בדבוק האלקי יהיה בהכרח יותר חכם, לפי שהחכמה הוא מחסדי ד' ומתנותיו על הנביאים כפי צורך שליחותם, ומי המונע שיהיה הדבוק גדול והשפעה הנבואית חזק ורב ויתרון החכמה מעט או הרבה...

והדרך השני הוא שאף שנודה שהשפעה האלקי אשר יחול על הנביא לשינתבא הוא בעצמו ישימהו בהכרח חכם להיותו משלים כחו הדברי ושכלו העיוני, הנה שלמה המלך ע"ה היה נביא כמו שביארתי ובגבעון נראה ד' אליו, וכאשר חל עליו השפעה הנבואית אז באותו מעמד נתחכם מכל האדם ונתן לו מאת ד' לב חכם ונבון, האמנם לא יתחייב שתהיה מדרגת החכמה בנביאים כפי מדרגתם בהגדת העתידות, לפי שמדרגת הנביאים כפי שהתבאר בזולת זה המקום הם מתחלפות, מהם שירבה בהם השפעה להנהיגם ולהשלימם בעצמם בלבד ולא לדבר דבר ד' יתברך כעניני האבות הקדושים, ומהם שירבה בהם השפעה כדי ללמוד בני אדם ולהנהיגם...

והדרך השלישי הוא שאף שנודה שהיתה החכמה בנביאים כפי מדרגתם בנבואה, הנה אין ראוי שיובן זה על אותם הידיעות אשר נשתלם בהם שלמה, ר"ל ידיעת הנהגת הבית והמדינה, שכל זה היה רחוק מעסק הנבואה, הלא תראה שיתרו תפש את משה בענין הנהגת המשפט... הדרך הרביעי הוא שאמר ית', אשר כמוך לא היה לפניך וגומר, לא יכלול כי אם מעלת חכמתו על כל החכמים שהיו לפניו ולאחריו, לפי שעליהם יצדק שם נבון וחכם, כמו שנאמר ביוסף (ברא' מ"א ל"ט) אין נבון חכם כמוך אבל הנביאי' לא היו נקראי' בשם חכם ונבון כי אם בשם נביא...

The first gate: There is no doubt that Solomon's grasp and his type of knowledge were different from the kind of grasp of philosophers and their means of knowing. Their grasp is natural, based on human analysis and thought, and Solomon's grasp was miraculous, by the good hand of Gd upon him...

The first path [of knowing] is the path of human analysis. Since human intellect is joined to the body, competing the natural material form, its means of arriving at ideas is via the senses and imagination... It is clarified from all of this that

through this first path of achieving knowledge of scientific matters, according to intellectual examination and human analysis via senses and [working backward] from the later to the earlier, the five deficiencies I have mentioned take place: strain, delay, lowliness, limitation and error.

But the second path [of knowing], which is from the Cause to that which is caused, and from the earlier to the later, is the path of insight of the separate [non-material] intellects which are before the King. Because they are simple intellect, separate from the material, and via the influence which comes upon them from Gd and via the *malachim*, the knowledge they achieve is in this second path and not in the first path. For the nature of the source is that it should be found in that which is carved therefrom. Therefore, they are not vulnerable to the deficiencies which befall those who become wise in the first path, for their prophetic grasp does not involve strain or work or a long time or learning or analysis or lowliness of that which is grasped or limitation or errors in their grasp. For their path of grasping is not from the bottom up like human analysis, but the opposite, from above to below, from the higher to the lower and the lowly, from the Cause to those who are caused...

And Solomon's wisdom was of this second path, for when he asked Gd for a listening heart, meaning an intellect which was prepared to understand statements of understanding and to grasp truth via its analysis in the first path, Gd responded, "Since you asked for this," meaning to understand to hear justice, meaning favour and good intellect to understand matters of justice, "I have done as you said," to give you a heart that listens and an intellect prepared to understand justice. But on top of that, "I have given you a wise and understanding heart, the likes of which did not exist before you," meaning an acquired intellect and wisdom which encompasses all ideas, not via its analysis but as a gift from Gd and with Higher generosity. And because his acquisition of wisdom in this second path was miraculous, via sudden Divine influence, it said "There has been none like you before, and there will never arise another like you," because all of the scholars before him and after him became wise in the first path of analysis, and they could not escape the five deficiencies which befall human grasp...

The second gate is that just as Solomon's wisdom was distinguished from the wisdom of philosophers because of his manner of grasping it and knowing it, so it was distinguished in terms of that which he knew and grasped, which they did not achieve with all of the wisdoms of analysis that preceded and followed him...

פרק ג' (1) ראשית ממלכת שלמה, Rav Amnon Bazak, 16

דומה שניתן להצביע על שתי בעיות העולות בדבריו. ראשית, את בקשתו של שלמה – "וְעִבְדָהּ בְּתוֹךְ עַמְּךָ אֲשֶׁר בְּחַרְתָּ עִם רַב אֲשֶׁר לֹא יִמְנָה וְלֹא יִסְפֹּר מַרְבֵּ. וְנָתַתָּ לְעִבְדָהּ לֵב שִׁמְעַ לְשִׁפְטֵ אֶת עַמְּךָ לְהַבִּין בֵּין טוֹב לְרָע כִּי מִי יוֹכֵל לְשִׁפֹּט אֶת עַמְּךָ הַכְּבֹד הַזֶּה" – יש להשוות לפרשת מינוי השופטים בספר שמות, שבה נאמר למשה "נָבֵל תָּבֵל גַּם אֶתָּה גַּם הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר עִמָּךְ כִּי כָבֹד מְמָךְ הַדָּבָר לֹא תוֹכֵל עֲשֹׂהוּ לְבִדְדָךְ" (שמות יח:יח), וכן לדברי משה בתחילת ספר דברים "ד' אֱלֹהֵיכֶם הִרְבָּה אֶתְכֶם וְהִנְכֶם הַיּוֹם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרַב" (דברים א:י). משה ושלמה התמודדו שניהם עם עם רב וכבוד. אבל משה הבין שאדם אחד אכן אינו יכול להתמודד עם כל זה, ואילו שלמה מבקש לעשות זאת לבדו. בכך ביקש שלמה חכמה על-טבעית, כפי שהדגיש בעצמו: "כִּי מִי יוֹכֵל לְשִׁפֹּט אֶת עַמְּךָ הַכְּבֹד הַזֶּה?". התשובה הפשוטה לשאלה זו היא שאכן אין איש שיכול לעשות זאת.

יתרה מזאת, הצירוף "לְהַבִּין בֵּין טוֹב לְרָע" מזכיר את פרשת גן עדן, שהצירוף "טוב ורע" מופיע בה ארבע פעמים. בייחוד בולט הדמיון לדברי הנחש: "וְהִיִּיתֶם פְּאֵלִים יְדְעֵי טוֹב וְרָע" (בראשית ג:ה). אמנם לעת עתה אין נראה ששלמה מבקש להיות כאלוקים, אבל לעתיד לבוא אכן תעלה השאלה עד כמה הקפיד שלמה לשמור על המרחק הראוי בין האדם ובין אלוהים. ואכן, כשהקב"ה חוזר על הבקשה של שלמה, הוא משמיט את הצירוף הזה פעמיים: "וְשִׁאֲלֶתָּ לָךְ הַבִּין לְשִׁמְעַ מִשִּׁפְטֵ. הִנֵּה עֲשִׂיתִי כְּדַבְרֶיךָ הַנֵּה נָתַתִּי לָךְ לֵב חָכָם וְנָבוֹן". והצירוף הזה נשמט גם מן הפרשה המקבילה בספר דברי הימים – המספר בשבח בית דוד – ולא נאמר שם אלא "עֲתָה חָכְמָה וּמַדָּע תֵּן לִי" (דה"ב א:י). דומה אפוא, שהסיפור רומז לסכנה הטמונה בחכמה הניתנת בזה לשלמה. האם ישכיל שלמה להבין, שחכמה זו באה לו מאת ד' על מנת לשפוט את העם בצדק ובתבונה? או שמא ייחס לעצמו כוחות מיוחדים, וינצל את חכמתו גם למעשים רעים?